

Als we een paard lang genoeg een ezel noemen, dan wordt het er misschien wel een.

Uit: IVO nr. 94, 25^e jaargang, januari, februari, maart 2004

Walter Van Dam

Directeur Sint-Maartenmiddleschool Beveren

Dat zou een oude Chinese wijsheid kunnen zijn. Maar het is geen wijsheid. Het is eerder een wat dichterlijke omschrijving van een vaststelling. En die vaststelling zou zelfs met een sprookjesachtige openingszin kunnen beginnen: "Er was eens ..."

"Er was eens een decreet betreffende het onderwijs - II. Het werd lang geleden en na een twist die het koninkrijk had verscheurd, goedgekeurd. 1989 - 1990. In de tijd toen de dieren nog spraken. In dat decreet stonden algemeen aanvaarde afspraken die voortaan door alle onderdanen van koning Onderwijs zouden moeten gerespecteerd worden:

Het eerste leerjaar van de eerste graad, waar geen onderwijsvormen, opties, basisopties of beroepenvelden worden onderscheiden, wordt ingedeeld in

1° een eerste leerjaar A

2° een eerste leerjaar B

In het tweede leerjaar van de eerste graad worden georganiseerd:

1° een leerjaar, waarin basisopties worden onderscheiden;

2° een beroepsvoorbereidend leerjaar, waarin beroepenvelden worden onderscheiden

Vanaf het eerste leerjaar van de tweede graad worden onderwijsvormen georganiseerd.

En zie, terstond werden deze afspraken genegeerd. Door onwetenden en ook door onwilligen. Door wie beter zou moeten weten. En door wie niet beter weten wou. Jaren lang nu reeds. Zonder dat zelfs de Grote Toezichters op het naleven van de decretale afspraken zich enige zorg leken te maken over het feit of het paard nu in de niet-papieren werkelijkheid 'ezel' moest genoemd worden of gewoon 'paard'.

Op een dag besloten enige onruststokers van toch even een steekproef te doen. Ze vroegen zich af of ze er nu al jaren verkeerd aan deden van het juiste woord voor het juiste ding te gebruiken. Ze vroegen zich zelfs af of het bestaan van scholen die ook hun structuur en zelfs hun werking in die zin inrichten al zou opgemerkt zijn in het land.

Ze hielden dus hun ogen bijzonder open voor alle mogelijke publicaties: mededelingen van begeleidingsdiensten en nascholers, folders van uitgeverijen van schoolboeken, persberichten en publicaties van de overheid, berichten van hogescholen voor lerarenopleiding. Op korte tijd en zonder veel moeite verzamelden zij een mandje vol onwetende onwilligheid of onwillige onwetendheid (al naar gelang de auteurs ervan).

Op een folder voor een (overigens lovenswaardig) initiatief, de Bedrijvendag voor Leraars, merkten zij dat enkel leraars ASO, BSO, KSO en TSO konden intekenen, naast de collega's van CLB, BuSO en Deeltijds SO. Voor de eerste graad geen plaats? Of bedoelde men met 'ezel' toch het paard?

Uit het aanbod van gerenommeerde uitgeverijen vonden zij, bij wijze van voorbeeld naast ettelijke andere, een handboek Nederlands dat zowaar een versie voor de '1^e graad ASO' en de '1^e graad TSO' op de markt bracht en dat als een 'nieuw netwerk' presenteerde. Diezelfde uitgeverij vond voor zijn geschiedenisboek 'zinnvolle vernieuwing en verbreding' met 'vanaf het 1^e jaar aparte uitgaven voor ASO en TSO' en voorwaar zelfs 'nog meer visuele bronnen in de TSO-versie'!

Een Regionaal Technologisch Centrum van een niet nader genoemde Vlaamse kustprovincie vond - terecht! - dat er wat moet gebeuren aan de onderwaardering voor techniek en technologie in onderwijs en studiekeuze. Het organiseerde een grote wedstrijd 'ter verbetering van het imago van technische vorming' en dit 'voor leerlingen uit het 5^e en 6^e leerjaar lager onderwijs en het eerste jaar secundair onderwijs ASO, TSO en BSO'. 'Pet af voor technische vorming' en ja, voor zoveel (on?)bewust misleidend initiatief!

In een kwaliteitskrant met dezelfde initialen als destijds een prestigewagen van een bekend Frans automerk, konden de zorgvuldige lezers onder de titel 'Leerlingen geven wiskunde goede punten' lezen dat zoiets 'blijkt uit een studie in opdracht van het Ministerie van Onderwijs die bij 3.319 leerlingen uit de verschillende basisopties en studierichtingen van het tweede en vierde jaar ASO' werd uitgevoerd.

Een nascholingsuitnodiging van een alleszins verdienstelijk verbond van vrije scholen die samen op zijn minst katholiek willen zijn, werd verzonden ter attentie van 'alle leraren Sociale en technische vorming uit de eerste graad TSO' (maar, let wel, krijgt verder in dit artikel een pluim mee!).

Een diocesane begeleidingsdienst van een bisdom waar de mensen aangenaam zingend spreken, bood een studiedag godsdienst aan voor 'leerkrachten eerste graad ASO-BSO-TSO'.

Een centrum dat werkt aan de beroepsvervolmaking van leraars en zelfs aan een universitaire campus is verbonden in een stad waar ooit gulden sporen werden verdiend, verdiende zijn sporen gelukkig wel door zeer zinvol nascholingswerk maar in geen geval door de vermeldingen in zijn brochures waarin stevast S.O. wordt verklaard als ASO, BSO, KSO, TSO en er vormingen voor bv. het 2^e jaar SO ASO, BSO, enz. worden aangeboden.

En o ja, er was nog dat formulier waarop je je gegevens moet invullen als je een studiebeurs wil aanvragen. Je hebt een ruime keuze om aan te duiden waar je als aanvrager momenteel dient gesitueerd te worden in je secundaire onderwijsloopbaan: BSO, BuSO, KSO, TSO, ASO of 4^e graad. Eerste graad? Nog niet echt van gehoord, meneer.

Of wat dacht u van de studenten lerarenopleiding uit een grote Oost-Vlaamse stad, waar overigens het standbeeld staat van de man die met geheven arm zijn middeleeuwse stadsgenoten emancipeerde, die op pad gestuurd worden om een didactische stage te doen. De hogeschool deelt gebruiksvriendelijk aan de stagescholen mee dat 'de studenten kunnen les geven in ASO: 1 t.e.m. 3, TSO: 1 t.e.m. 4, BSO: 1 t.e.m. 5'. Goed om weten.

En tot slot moeten ook burens mekaar goed informeren, zeker wanneer ze elkaar zo nabij zijn als in de Euregio Scheldemond. Waarom eens geen nieuwsbrief over o.a. het Nederlands en het Vlaams onderwijssysteem waarin Noorder- en Zuiderburens mekaar beter leren kennen? Zo dachten de aangrenzende provinciebesturen. En prompt legden ze aan de onwetende Hollanders uit dat je in Vlaanderen kiest voor het BSO, TSO, KSO of ASO en dat 'alle opleidingsvormen in totaal zes jaar duren'. Begrepen, Henk?

En zo sprokkelden de onruststokers, die o.a. samen met hun stam nu al vele jaren lang probeerden de decretale letter om te zetten in een praktijk van uitstel van studiekeuze, studieloopbaanbegeleiding en leerlinggerichte oriëntering, nog wel meer voorbeelden. Ze sloten ze op in een grote koffer en begroeven ze diep onder de grond in het bos van genegeerde goede bedoelingen."

Is dit nu een cynisch sprookje? Wel, nee. Het wil alleen even wakker schudden. Het gelooft immers in mensen. Want stellen we niet vast dat mensen - ook onderwijsmensen - zich vandaag vanuit vele hoeken steeds meer zorgen beginnen te maken over het 'watervalstelsel', over de 'ongekwalificeerde uitstroom', de 'toename van leerachterstand', over 'hoe we meer accent op ieders talent' willen leggen en ook technische en technologische vorming willen herwaarderen?

Wordt er niet vanuit diverse hoeken steeds vaker nagedacht en gesproken over studiekeuze en oriëntering en hoe die los moeten komen van categoriaal denken waarbij cognitieve vaardigheden nog al te gemakkelijk à priori als superieur aan anderen worden beschouwd?

Wordt daarbij niet hier en daar wat duidelijker opnieuw geopperd dat de eerste graad van het secundair onderwijs zo weinig mogelijk determinerend en eerder breed en met voldoende ruimte voor oriëntering zou moeten functioneren?

En zegt men daarbij ook niet frequent en misschien soms wat té berustend: 'De school alleen kan watervaldenken niet oplossen: het zit ook en vooral in de hoofden van de mensen'?

Welaan dan. Misschien zou het helpen als we zelf al eens ophielden met de hoofden van de mensen verder te misleiden door andere termen dan de decretaal bepaalde te gebruiken.

Misschien zou het al een beetje helpen als we het decreet dat ooit onze onderwijsstructuren regelde eens als vertrekbasis namen om samen na te denken en van gedachten te wisselen over hoe studiekeuze en oriëntering daarin hun plaats kunnen krijgen om te bereiken wat we eigenlijk toch allemaal willen bereiken: dat jongeren de kans en voldoende tijd krijgen om echt te 'groeien', om zichzelf en een studieweg op eigen maat te vinden. En misschien zou St.A.M., vanuit talloze praktijkervaringen in dit domein, in dat denkproces een steentje of zelfs een onbescheiden steen kunnen bijdragen.

En, als we dan toch ook pluimen mogen geven en wegblijven van cynisme: het strekt dat eerder genoemde verbond tot eer dat het - nadat het attent was gemaakt op het verkeerde gebruik van de terminologie - volmondig toegaf fout te zijn geweest. Onderwijsvormen beginnen niet in de eerste graad, punt.

Misschien hadden wij dat al eens eerder met meer nadruk moeten opmerken. En misschien moeten we dat voortaan ook maar eens lang genoeg en systematisch gaan doen. Tot het paard eindelijk een paard wordt. Of ... tot misschien ooit de onderwijsvormen in de tweede en de derde graad vervangen worden door studiewegen die geen hiërarchische maar elkaar aanvullende wegen zijn omdat ze, voortbouwend op de basiscompetenties uit de eerste graad, zich geleidelijk meer gaan richten op het ontwikkelen van specifieke en ieders eigen competenties. Maar dat is stof voor een ander artikel.